

Dragan Bartolović: DŽEMAL BIJEDIĆ I NJEGOVO VRIJEME,
Odbor za obilježavanje imena i djela Džemala Bijedića i Prva
književna komuna, Mostar, 1985.

Publicistika je štivo koje, posebno u posljednje vrijeme, postaje sve traženije i koje sve lakše nalazi put do čitaoca. Prostor koji taj žanr osvaja izgleda samo na prvi pogled »otet« sve složenijem prisustvu savremene literature i njenog tumačenja i razjašnjavanja. U stvari, radi se o nečem sasvim drugom. Radi se, prije svega, o vremenu u kojem su sazreli brojni stvaraoci, političari, vojni rukovodioci drugog svjetskog rata, istoričari — svi koji imaju šta da kažu i koji to umiju. Posljedica toga je, između ostalog, snažan interes savremenog čovjeka za ključne događaje i ličnosti iz istorije, kao i za vizije koje obogaćuju ljudsku maštu i perspektive te mašte. To govori o još nečem, o vraćanju savremenog čovjeka knjizi (možda: približavanju knjizi) upravo kroz jednostavno, lako čitljivo, a opet poučno i vrijedno kazivanje. Stoga je i svaka nova knjiga zasnovana na pozitivnim idejnim i faktografskim tumačenjima i razjašnjavanjima vrijedan odjek u vremenu i prostoru u kojem se pojavljuje i u kojem živi.

Hercegovina je u posljednju deceniju-dvije dala značajan prilog osvjetljavanju svoje revolucionarne prošlosti i tradicije. U tom pogledu posebno mjesto ima i jedini izdavač sa ovog tla Prva književna komuna koja je upravo realizovala značajan projekat — knjigu *DŽEMAL BIJEDIĆ I NJEGOVO VRIJEME* autora Dragana Bartolovića. Prva književna komuna obavila je editorski dio posla, a izdavač je Odbor za obilježavanje imena i djela Džemala Bijedića koji djeluje u sastavu Univerziteta »Džemal Bijedić« u Mostaru.

Autor je pokušao razjasniti, hronološki postaviti i podvući neke od najznačajnijih tačaka djelovanja istaknutog revolucionara-

ra, humaniste, organizatora ustanka, ilegalca, borca sa Sutjeske i bliskog saradnika druga Tita. Metodi korišćenja dokumenata prvog reda, te usmenog kazivanja i ličnog izvođenja zaključaka isprepliću se u iznošenju činjenica jedne bogate i značajne prisutnosti koja je sobom obilježila vrijeme u kojem je trajala, svijetlo i čvrsto do posljednjeg daha. Riječ je, dakle, o značajnom istraživačkom poslu. Bartolović ne teži potpunom prosvjetljavanju svih mogućih manifestacija života Džemala Bijedića, mada nam se čini da je, bar u naznakama, sve ili skoro sve dotaknuto. Kazivanje je odmjereno, zanimljivo, jednostavno. Polazeći i oslanjajući se na znan metod hronološkog kazivanja, Bartolović na početku osvjetljava prve životne korake Džemala Bijedića, prateći ga do školovanja i sticanja prvih naprednih revolucionarnih ideja. Osvjetljava se Džemalova ličnost posebno od trenutka kada je kao maturant mostarske Gimnazije stigao na studij prava u Beograd 1937. Taj grad i studije značili su mnogo za formiranje revolucionarne ličnosti Džemala Bijedića. Taj grad bio je njegovo polazište u brojne misije mira sa Titovim porukama u sve krajeve svijeta.

Ali, vratimo se, zakratko, u dane kad je Džemal Bijedić kao student često putovao između Mostara i Beograda. Hercegovina i Mostar u to vrijeme predstavljaju značajno revolucionarno vrela i uporište Partije. Džemala vidimo kao ilegalca koji je stalno u pokretu i koji i u to vrijeme (kao i uvijek kasnije) osjeća revolucionarno izrastanje kao trajan proces prevazilaženja i prevladavanja, kao dijalektički odjek u svim vremenima i svim sferama. Učestvuje u brojnim manifestacijama protiv nenarodnog režima, potpisuje čuvena pisma bosanskohercegovačke omladine (studentske omladine), u Beogradu druguje sa Markom Mihićem, Dragicom i Radom Pravicom, Mahmudom Bušatlijom, Mustafom Zubčevićem, Rifatom Burdževićem... U Beogradu je i primljen u Skoj. Dva mjeseca kasnije Mustafa Pašić ga prima u Partiju. Od brojnih dužnosti koje je u to vrijeme obavljao pomenimo da je bio sekretar Oblasnog komiteta Skoja za Hercegovinu, treći ratni sekretar Mjesnog komiteta KPJ u Mostaru, sekretar Oblasnog komiteta KPJ za južnu Hercegovinu... Slijede ratni putevi, nove dužnosti i nova iskušenja. Džemal Bijedić u svakoj prilici nalazi rješenje, nalazi izlaz, i u Mostaru, i u Sarajevu, i u Tuzli...

U poslijeratnoj obnovi i izgradnji Džemal Bijedić dao je takođe veliki doprinos. Nije samo bio angažovan na jednom poslu niti je njegov interes bio usmjeren u jednom pravcu. Naprotiv! Iz te svestranosti proizišao je snažan i upečatljiv životni put i djelo. Stizao je ovaj revolucionar stvaralac na stazama Titovih i naših istrajavanja i afirmacija u sve krajeve svijeta, svuda gdje je trebalo afirmisati ljudske vrijednosti, bilo da se radi na unapređenju bilateralne ili multilateralne saradnje i nesvrstavanja. Posebno poglavlje svakako je vrijeme provedeno na čelu SIV-a, gdje je kao Titov mandator postao jedna od najistaknutijih figura našeg političkog života sedamdesetih godina.

No, vrijedi istaći još nešto. Riječ je o privatnom životu Džemala Bijedića. Ima nečeg toplog, skladnog, gotovo patrijarhalnog u odnosu prema porodici. Još jednom je teza o nepostojanju privatnog života istaknutih ličnosti doživjela negaciju. Siromašne ličnosti nemaju privatan život. Bartolović, svjestan bogatstva upravo privatnog života Džemala Bijedića, nastoji uskladiti i ispreplesti kazivanje, nastoji ga osvijetliti i iz tog ugla. Vidimo Bijedića kao nježnog oca, rođaka, prijatelja... Jednostavno, u njegovoj ličnosti ima nešto od one prodorne i lucidne hercegovačke duše i mudrosti.

Ovo je knjiga-rekonstrukcija, zapravo možda početna rekonstrukcija ličnosti i djela Džemala Bijedića. Sigurno je da će ona biti, i to je dobro, značajno polazište u daljem istraživačkom radu. U savremenoj publicistici toga tipa ovo je zapažen rezultat, možda i kao snažan odgovor na izazove vremena koje hoće da izbriše sjećanje, sve što zapisano i očovječeno nije. Djelo Džemala Bijedića tako je upleteno u trajan zapis, jači od svakog vremena i svakog mita o prolaznosti i ljudskog trajanja i življenja.

Omer Tipura